

КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ОСНОВНОГО ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто основні методи контролю витрат основного виду діяльності промислового підприємства. Зазначено їх головні недоліки з урахуванням кризових явищ у діяльності промислових підприємств.

Аннотация. Рассмотрены основные методы контроля расходов основного вида деятельности промышленного предприятия. Выделены их основные недостатки с учетом кризисных явлений в деятельности промышленных предприятий.

Annotation. The article describes the main methods to control costs of the primary activities of the industrial enterprise. Their main drawbacks, considering the crisis in industrial activities are singled out.

Ключові слова: контроль, витрати, основний вид діяльності, управління, підприємство.

У сучасних кризових економічних умовах, у яких здійснюють свою діяльність практично всі без винятку промислові підприємства України, контроль за рівнем витрат основного виду діяльності та пошуку напрямів їх оптимізації виходять на перше місце. Більшість промислових підприємств просто були не готові до різкого і неочікуваного падіння обсягів виробництва, постійних замовників, з якими раніше підприємства працювали стабільно, втрати ринків збуту продукції, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, збільшенням рівня витрат від основного виду діяльності. Все це, безсумнівно, досить негативно позначається на діяльності промислових підприємств, що, у свою чергу, вимагає від керівництва цих підприємств постійного пошуку оптимізації їх діяльності та напрямів подальшого розвитку цих підприємств. Саме одним із можливих напрямів оптимізації їх діяльності має стати контроль за витратами основного виду діяльності промислових підприємств.

Питання контролю витрат основного виду діяльності підіймали у своїх працях багато як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких необхідно виділити таких: Р. Акофф, М. Альберт, М. Алексєєва, Г. Бенвеністе, Р. Болан, А. Богатирьов, М. Бухалков, В. Горемікін, О. Орлов, Г. Тарасюк та інші [1 – 7]. У працях цих вчених багато уваги приділяється саме обліковому процесу витрат основного виду діяльності промислових підприємств, у той же час не зовсім висвітленими залишаються питання розгляду існуючих методів контролю витрат основного виду діяльності промислового підприємства та визначення їх недоліків для підприємств у сучасних кризових економічних умовах.

Мета написання даного дослідження полягає в розгляді існуючих методів контролю витрат основного виду діяльності промислового підприємства та визначенні їх недоліків на сучасному етапі розвитку.

Керівництво промислових підприємств постійно стоїть перед необхідністю вибору оптимальних рішень, які стосуються ціни реалізації, номенклатури, асортименту й обсягу випуску продукції, кредитної та інвестиційної політики тощо. У пошуку таких економічно обґрунтованих рішень розраховують і аналізують альтернативні варіанти їх поведінки. Недостатньо, щоб окремі рішення були економічно ефективними самі по собі. Слід добиватися того, щоб уся діяльність підприємства в комплексі стала ефективною і забезпечувала б грошові надходження у такому обсязі, який задовольняв би зацікавлених у економічних результатах осіб (власників, кредиторів, керівників, працівників). Завданням контролю витрат основного виду діяльності є визначення економічних результатів діяльності промислового підприємства. Головне завдання контролю витрат – зведення до мінімуму ризику діяльності промислового підприємства. Процес контролю витрат передбачає проведення усестороннього аналізу діяльності підприємства, при здійсненні якого виявляються резерви їх зниження та напрями подальшого розвитку цих підприємств.

Під час контролю загальних витрат комплексного виробництва застосовуються такі методи: виключення витрат, розподілу витрат, комбінований метод [7]. Якщо використовується метод виключення витрат, один із продуктів, одержаних на виробництві (стадії, переділі), вважається основним, а решта розглядаються як попутні. Метод виключення витрат полягає в тому, що від загальної суми витрат на виробництво віднімається собівартість попутної продукції, і одержана величина вважається собівартістю основного продукту. Цей метод застосовується тільки за наявності чітко вираженого основного продукту і невеликої питомої ваги попутної продукції. При цьому повинна забезпечуватися економічно обґрунтована оцінка одержаної попутної продукції. Планова собівартість попутної продукції визначається на основі або виробничої собівартості відповідної продукції на відокремленому виробництві, або за відсутності відокремленого виробництва – за її виробничою собівартістю, врахованою у розрахунках ціни підприємства. Попутні продукти, одержані в одному цеху і призначені для подальшої переробки в іншому, розглядаються як попутні напівфабрикати. Останні оцінюються виходячи з виробничої собівартості, врахованої в ціні на сировину, яку вони замінюють (з урахуванням вмісту в них основної речовини).

Метод розподілу витрат застосовується у комплексних виробництвах, де одночасно одержують кілька основних продуктів і відсутня попутна продукція. При цьому методі контроль за загальними витратами на виробництво розподіляються між одержаними продуктами пропорційно до економічно обґрунтованих коефіцієнтів. З урахуванням особливостей виробництва ці коефіцієнти встановлюються виходячи з норм виходу окремих продуктів з

фізико-хімічних властивостей одержаної продукції тощо. Допускається також розподіл загальних витрат пропорційно до собівартості таких же або аналогічних продуктів, одержаних у відокремлених виробництвах [7].

У разі одержання в комплексному виробництві кількох основних і попутних продуктів застосовується комбінований метод, в якому поєднуються два описаних методи. При цьому із загальної суми витрат спочатку віднімається вартість попутної продукції, а частина витрат, що залишилися, розподіляється між основними продуктами відповідно до встановлених коефіцієнтів.

Отже, слід зазначити, що жоден з існуючих методів контролю витрат, не розглядає його з позицій кризових економічних умов, в яких знаходяться більшість промислових підприємств України, та можливих ризиків, які досить істотно впливають на рівень витрат основного виду діяльності промислового підприємства.

Література: 1. Акофф Р. Планирование в больших экономических системах [Текст] / Р. Акофф. – М. : Прогресс, 1985. – 326 с. 2. Ансофф И. Стратегическое управление [Текст] / И. Ансофф. ; пер. с англ. – М. : Экономика, 1989. – 519 с. 3. Алексеева М. М. Планирование деятельности фирмы [Текст] / М. М. Алексеева. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 248 с. 4. Богатирьев А. М. Планирование деятельности предприятий пищевой промышленности в условиях рынка : монография [Текст] / А. М. Богатирьев, А. И. Бутенко, И. О. Кузнецова. – Одеса : Институт проблем рынка та економіко-екологічних досліджень НАН України. Одеська національна академія харчових технологій, 2003. – 274 с. 5. Бухалков М. И. Внутрифирменное планирование : учебник [Текст] / М. И. Бухалков. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 395 с. 6. Горемыкин В. А. Планирование предпринимательской деятельности предприятия [Текст] / В. А. Горемыкин. – М., 1997. – 278 с. 7. Шим Д. К. Методы управления стоимостью и анализа затрат / Д. К. Шим, Д. К. Сигел. – М. : ИЗД "Филинь", 1996. – 344 с.